

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj:U-III-7315/2014

Zagreb, 27. studenoga 2014.

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Trećem vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sudac Miroslav Šeparović, predsjednik Vijeća, te suci Snježana Bagić, Davor Krapac, Ivan Matija, Antun Palarić i Aldo Radolović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula C. D. iz R., koju zastupa A. B., odvjetnica u R., na sjednici održanoj 27. studenoga 2014. jednoglasno je donio

O D L U K U

- I. Ustavna tužba se usvaja.
- II. Ukida se:
 - rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž 371/14-4 od 3. listopada 2014.
- III. Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak.
- IV. Ova odluka objaviti će se u "Narodnim novinama".

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Pravodobnu i dopuštenu ustavnu tužbu podnijela je C. D. iz R. (u daljnjem tekstu: podnositeljica) koju u ustavnosudskom postupku zastupa A. B., odvjetnica u R.

Ustavna tužba podnesena je protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj: II Kž 371/14-4 od 3. listopada 2014. (u daljnjem tekstu: osporeno rješenje), kojim je kao neosnovana, odbijena žalba podnositeljice izjavljena protiv rješenja Županijskog suda u Rijeci broj: Kv I-277/14 (K-21/14) od 11. kolovoza 2014. (u daljnjem tekstu: prvostupanjsko rješenje).

Prvostupanjskim rješenjem podnositeljici je, u tijeku postupka nakon podignute optužnice, zbog kaznenog djela teškog ubojstva iz članka 111. točaka 1. i 2. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11. i 144/12.; u daljnjem tekstu: KZ) produljen istražni zatvor iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 4. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. - odluka

Ustavnog suda, 143/12., 56/13. i 145/13.; u daljnjem tekstu: ZKP). Točkom II. izreke prvostupanjskog rješenja isključeno je jamstvo kao zamjena istražnog zatvora.

1.1. Podnositeljica u ustavnoj tužbi navodi da su joj osporenim rješenjem povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 2., 22., 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) te članci 5. stavak 2. i 16. Ustava.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. Podnositeljica ustavne tužbe uhićena je i nalazi se u istražnom zatvoru od 7. studenoga 2013. Optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Rijeci broj KMP-DO-7/13-X od 28. travnja 2014. podnositeljica je optužena zbog kaznenog djela teškog ubojstva iz članka 111. točke 1. i 2. KZ-a.

Optužnica je potvrđena rješenjem optužnog vijeća broj: Kov-7/2014-34 od 30. lipnja 2014.

2.1. Prvostupanjskim rješenjem utvrđeno je kako i dalje opstaju razlozi za produljenje istražnog zatvora na temelju osnove iz članka 123. stavka 1. točke 4. ZKP-a.

Mjerodavni dio obrazloženja prvostupanjskog rješenja glasi:

"(...)

Okrivljenica je osnovano sumnjiva da je kazneno djelo počinila na posebno težak način jer je (...)

Za kazneno djelo za koje je okrivljenica optužena propisana je i kazna dugotrajnog zatvora, a obzirom da postoji osnovana sumnja o okolnostima koje značajno nadmašuju uobičajene okolnosti pod kojima se čini kazneno djelo ubojstva, radi neometanog odvijanja postupka jer je javnost izvještena i, kako je već navedeno, posebno teškim okolnostima djela, zbog čega bi puštanjem okr. (...) na slobodu moglo doći do uznemiravanja građana, valjalo je istražni zatvor produljiti po navedenoj osnovi, to se ukazuje opravdanim produljenjem istražnog zatvora.

"(...)"

2.2. Protiv navedenog rješenja podnositeljica je izjavila žalbu, koju je Vrhovni sud osporenim rješenjem, u cijelosti, odbio kao neosnovanu.

Mjerodavni dio obrazloženja osporenog rješenja glasi:

"(...)

Tako je prvostupanjski sud s pravom osnovano daljnje primjene mjere istražnog zatvora protiv optužnice iz citirane osnove nalazi u okolnostima počinjenja kaznenog djela za koje se ona ovdje tereti. Naime, prema činjeničnom opisu potvrđene optužnice ona je osnovano sumnjiva da je (...) Opisano protupravno postupanje optuženice, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, upućuje na izuzetnu bešćutnost, okrutnost i brutalnost u protupravnom postupanju te izuzetno visok stupanj njezine kriminalne volje, pa s pravom prvostupanjski sud zaključuje da se radi o takvim okolnostima koje znatno premašuju ionako teške okolnosti svojstvene predmetnom kaznenom djelu.

Slijedom navedenog, a protivno žalbenim navodima, upravo pravilno utvrđene posebno teške okolnosti počinjenja kaznenog djela teškog ubojstva za koje je zakonom propisana kazna dugotrajnog zatvora, čine primjenu mjere istražnog zatvora protiv optuženice iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 4. ZKP/08 i nadalje nužnom radi neometanog odvijanja postupka jer je svrha primjene mjere istražnog zatvora iz citirane osnove ta da se osobe čiji postupci izazivaju posebnu moralnu osudu ne zadržavaju na slobodi.

(...)"

III. PRIGOVORI PODNOSITELJICE

3. U ustavnoj tužbi podnositeljica navodi da je Vrhovni sud u osporenom rješenju prihvatio kao valjane samo paušalno navedene razloge za određivanje istražnog zatvora koje je iznio prvostupanjski sud. Navodi da su takvi razlozi navedeni i u ranijim odlukama o produljenju istražnog zatvora te da sudovi nisu postupali u skladu s rješenjem Vrhovnog suda broj: II KŽ-191/14 od 16. svibnja 2014. kojim je ukinuto prvostupanjsko rješenje o produljenju istražnog zatvora (rješenje broj: Kv I-161/14 (K-7/14) od 29. travnja 2014.) upravo iz razloga što prvostupanjski sud nije naveo niti jedan razlog za svoj zaključak o nužnosti primjene istražnog zatvora radi neometanog odvijanja konkretnog kaznenog postupka. U nastavku navodi:

"(...)

U tim odlukama, sudovi dakle, nisu ni utvrđivali, niti obrazlagali da li postoje razlozi za nastavak istražnog zatvora, po navedenoj osnovi, a posebice nisu tom pitanju pristupili 'dinamično' odnosno nije se procjenjivalo niti obrazlagalo da li razlog zbog kojeg je određen istražni zatvor i dalje postoji, odnosno da li njegov je utjecaj na odvijanje postupka dovoljno intenzivan da opravdava određivanje mjere.

(...)"

Također, ističe da je u žalbi protiv prvostupanjskog rješenja opsežno obrazlagala kako iz sudske prakse i Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava jasno proizlazi da se priznaje kao razlog za određivanje/produljenje istražnog zatvora utjecaj obrane sa slobode na javno mnijenje ali kako u tom slučaju nadležni sud mora procijeniti jasne i realne pokazatelje postojanja i intenziteta interesa javnosti za konkretan postupak odnosno mogućnost da puštanje zatvorene osobe dovede do nemira i da bi reakcija javnosti bila toliko intenzivna da bi nesmetano odvijanje tog sudskog postupka bilo ugroženo. U tom smislu dalje navodi:

"(...)

Podnositeljica je, nadalje, iznosila da je prvostupanjski sud samo naveo kako je javnost izvještena i da bi puštanje podnositeljice na slobodu polučilo uznemiravanje javnosti, ali da niti jednom daljnjom riječju nije obrazložio taj svoj stav, uslijed čega da to rješenje prvenstveno nije zakonito iz procesnih razloga, a jednako tako i radi toga što nisu ostvarene okolnosti koje opravdavaju određivanje te mjere.

Drugostupanjski sud je žalbu odbio kao neosnovanu, nenašavši kod prvostupanjskog rješenja nikakvih pogrešaka.

(...)"

Navode ustavne tužbe zaključuje tvrdnjama da iz broja komentara na novinske članke objavljene u dnevnom listu "Novi list" i "Glas Istre" jasno proizlazi kako nema interesa javnosti za navedeni kazneni postupak u tolikoj mjeri da bi to polučilo poremećaje u njegovom odvijanju.

Ustavnom sudu predlaže usvajanje ustavne tužbe.

IV. MJERODAVNO PRAVO

4. Članak 123. stavak 1. točka 4. ZKP-a glasi:

"Članak 123.

(1) Istraži zatvor se može odrediti ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo i ako:

(...)

4) je istražni zatvor nužan zbog neometanog odvijanja postupka za kazneno djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora i kod kojeg su okolnosti počinjenja kaznenog djela posebno teške,

(...)"

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

5. S obzirom na navode i razloge ustavne tužbe, Ustavni sud je ustavnu tužbu podnositeljice razmatrao s aspekta eventualne povrede ustavnog i konvencijskog prava na slobodu, kao temeljnog ljudskog prava, zajamčenog člankom 22. Ustava odnosno člankom 5. stavkom 1. točkom c) i stavkom 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst i 8/99. - ispravak, 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

5.1. Članak 22. Ustava glasi:

"Članak 22.

Čovjekova je sloboda i osobnost nepovrediva.

Nikom se ne smije oduzeti ili ograničiti sloboda, osim kada je to određeno zakonom, o čemu odlučuje sud."

Mjerodavni dio članka 5. stavaka 1. i 3. Konvencije glasi:

"Članak 5.

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

1. (...) Nitko se ne smije lišiti slobode osim, u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

(...)

c) ako je ... pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja;

(...)

3. Svatko ... pritvoren u uvjetima predviđenim stavkom 1. točkom c) ovoga članka ... ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

(...)"

Člankom 22. Ustava odnosno citiranim dijelovima članka 5. Konvencije uređeno je pitanje lišenja slobode vezano uz kaznenu odgovornost u razdoblju pritvaranja osobe od uhićenja do prvostupanjske sudske presude (članak 5. stavak 1. točka c) Konvencije). Stavak 3. članka 5. Konvencije sadrži procesna jamstva tjelesne slobode vezanim uz postupak lišenja slobode koja moraju biti poštovana.

5.2. U osvrtu na primjenu citirane odredbe ZKP-a, Ustavni sud je u više svojih odluka izrazio stajalište da istražni zatvor kao zakonska mjera oduzimanja temeljnog ljudskog prava na osobnu slobodu, zajamčenog člankom 22. Ustava i člankom 5. stavkom 1. Konvencije predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja osobne slobode čovjeka, u razdoblju prije donošenja pravomoćne sudske presude o krivnji te nije kazna niti se za pritvorenika smije pretvoriti u kaznu.

Iz ove istražnozatvorske osnove vidljivo je da se ista ne odnosi na postojanje kakve opasnosti po cilj kaznenog postupka. Kod ove istražnozatvorske osnove ne radi se o bojazni da će optuženik pobjeći ili da će ometati dokazivanje već se odnosi na specifičnu vrstu i težinu kaznenog djela, koje je u konkretnom slučaju učinjeno na određeni način koji izaziva posebnu moralnu osudu "zbog posebno teških okolnosti počinjenja kaznenog djela".

Ustavni sud podsjeća da je Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) u svojim odlukama u predmetima produljenja istražnog zatvora (pritvora) više puta istaknuo kako odluka redovnih sudova kojom se produljuje istražni zatvor iz osnove koja obuhvaća težinu i narav kaznenog djela i težinu vjerojatne kazne traži solidniju osnovu kako bi se dokazalo ne samo da je postojala istinska "osnovana sumnja" nego i da su postojali i drugi razlozi koje treba razmotriti a tiču se javnog interesa, koje, ne dovodeći u pitanje pretpostavku nedužnosti, odnose prevagu u odnosu na pravo na slobodu (vidi primjerice predmete *Šuput protiv Hrvatske*, presuda, 31. svibnja 2011., zahtjev br. 49905/07, *Getoš-Magdić protiv Hrvatske*, presuda, 2. prosinca 2010., zahtjev br. 56305/08, te *Dudek protiv Poljske*, presuda, 13. rujna 2006., zahtjev br. 633/03).

Dakle, iz sadržaja i smisla citirane istražnozatvorske osnove te pravnih stajališta ESLJP-a, koja prihvaća i Ustavni sud, proizlazi da propisivanje ove osnove koja se sastoji u "posebno teškim okolnostima" kaznenog djela - koje je po svojoj prirodi i po samom zakonu već definirano kao teško - nije i ne može biti samo sebi svrha.

Konzekvence činjenice da neko kazneno djelo jest teško i da je njegova društvena opasnost i "količina" društvene osude izražena svojevrsnim ekvivalentom zapriječene (visoke) kazne očituju se na subjektivnom i objektivnom planu. Optuženik, suočen s teškom optužbom i visokom zapriječenom kaznom, nedvojbeno ima određeni subjektivni odnos prema mogućnosti da pobjegne i/ili da pokuša utjecati na dokaze i/ili da ponovo počini neko kazneno djelo. Međutim, na objektivnom planu, osim težine imanentne samom kaznenom djelu, koja je već izražena u mjerodavnoj materijalnopravnoj zakonskoj normi, moguća je i manifestacija određenog "uznemirenja javnosti" koja zahtijeva dodatnu skrb o javnom interesu i njegovoj zaštiti. Uz to, sve navedeno ne može rezultirati zanemarivanjem činjenice da i optuženiku u kaznenom postupku pripadaju određena esencijalna prava (na slobodu, na presumpciju nedužnosti, na postupanje u razumnom roku i dr.).

Prema tome, odlučivanje o produljenju istražnog zatvora po citiranoj zakonskoj osnovi ne podrazumijeva puko ponavljanje opisa terećenog kaznenog djela i teških okolnosti njegova počinjenja, već podrazumijeva analizu i podrobno obrazloženje relevantnih činjenica i okolnosti, osobito onih vezanih uz osobu optuženika, interes javnosti da on ostane u istražnom zatvoru i uz dotadašnji tijek, trajanje i rezultate postupka.

6. Uvidom u prvostupanjsko rješenje, Ustavni sud primjećuje da je prvostupanjski sud daljnju primjenu mjere istražnog zatvora podnositeljici opravdao teškim okolnostima kaznenog djela i visinom zapriječene kazne, dok je opravdani interes javnosti da podnositeljica i dalje ostane u istražnom zatvoru obrazložio činjenicom da je o teškim okolnostima kaznenog djela "javnost izvještana (...) zbog čega bi puštanjem okr. (...) na slobodu moglo doći do uznemiravanja javnosti" (vidi citirani mjerodavni tekst prvostupanjskog rješenja u točki 2.1. obrazloženja ove odluke).

Uvidom u žalbu podnositeljice izjavljenu protiv prvostupanjskog rješenja razvidno je da je podnositeljica jasno navela kako činjenica da je "javnost izvještana" nipošto ne može sama za sebe značiti da je javnost i zainteresirana za konkretni postupak, a pogotovo ne da bi puštanjem podnositeljice na slobodu kod javnosti proizvelo takvu reakciju da bi sudski postupak bio na bilo koji način ometan.

Konačno, uvidom u osporeno rješenje Ustavni sud primjećuje da je Vrhovni sud daljnju primjenu mjere istražnog zatvora "našao u okolnostima počinjenja kaznenog djela" za koje se podnositeljica tereti odnosno u "pravilno utvrđenim posebno teškim okolnostima počinjenja kaznenog djela teškog ubojstva za koje je zakonom propisana kazna dugotrajnog zatvora pri čemu je utvrdio da "je svrha primjene konkretne mjere istražnog zatvora da se osobe čiji postupci izazivaju moralnu osudu ne zadržavaju na slobodi" (vidi citirani mjerodavni tekst obrazloženja osporenog rješenja u točki 2.1. obrazloženja ove odluke).

Ustavni sud primjećuje da se Vrhovni sud nije očitovao o jasno iznesenim žalbenim razlozima podnositeljice.

6.1. Analizirajući osporeno rješenje, Ustavni sud utvrđuje da je Vrhovni sud potvrdio stajalište prvostupanjskog suda da je u konkretnom slučaju osnovana daljnja primjena mjere istražnog zatvora iz citirane osnove jer je podnositeljica osnovano sumnjiva da je počinila kazneno djelo koje joj se stavlja na teret pri čemu se radi o posebno teškim okolnostima kaznenog djela za koje je zakonom propisana kazna dugotrajnog zatvora. Vrhovni sud pri tome utvrđuje da je određena mjera i dalje nužna "radi neometanog odvijanja postupka jer je svrha primjene mjere istražnog zatvora iz citirane osnove ta da se osobe čiji postupci izazivaju posebnu moralnu osudu ne zadržavaju na slobodi".

Ustavni sud smatra potrebnim istaknuti da, suprotno izraženom stajalištu Vrhovnog suda, svrha primjene istražnog zatvora iz citirane osnove nije da se osobe čiji postupci izazivaju posebnu moralnu osudu ne zadržavaju na slobodi, već je zakonodavac ovu istražnozatvorsku osnovu predvidio iz preventivnih razloga to jest javne sigurnosti, kako ne bi zadržavanje na slobodi počinitelja kaznenog djela koji djeluje opasno, uznemirilo javnost i u njoj umanjilo ugled i povjerenje u kazneno pravosuđe. U tom smislu, kako je već ranije navedeno u točki 5.2. obrazloženja ove odluke, odlučivanje o produljenju istražnog zatvora po citiranoj zakonskoj osnovi ne podrazumijeva puko ponavljanje opisa terećenog kaznenog djela i teških okolnosti njegovog počinjenja, već podrazumijeva analizu i podrobno obrazloženje relevantnih činjenica i okolnosti vezanih uz postojanje interesa javnosti da počinitelj kaznenog djela ostane u istražnom zatvoru, kao jedne od posebnih pretpostavki za primjenu ove istražnozatvorske osnove.

6.2. Slijedom navedenog odlučujući o daljnjoj primjeni mjere istražnog zatvora po citiranoj osnovi u slučaju podnositeljice, sudovi su bili dužni iznijeti mjerodavne i dostatne razloge zbog čega je mjera istražnog zatvora podnositeljici i dalje nužna radi neometanog odvijanja postupka za kazneno djelo koje joj je stavljeno na teret (članak 123. stavak 1. točka 4. ZKP-a).

6.3. Imajući u vidu utvrđenja Ustavnog suda iznesena u točki 6. obrazloženja ove odluke, Ustavni sud zaključuje da je prvostupanjski sud opravdanost daljnje primjene mjere istražnog zatvora po citiranoj zakonskoj osnovi opravdao težinom i naravi kaznenog djela kojeg je podnositeljica počinila dok iz obrazloženja prvostupanjskog rješenja nisu razvidni mjerodavni i dostatni razlozi zbog čega prvostupanjski sud smatra da bi javnost koja je "izvještana" o teškim okolnostima kaznenog djela bila uznemirena puštanjem podnositeljice na slobodu.

Navedeni propust prvostupanjskog suda, Vrhovni sud nije otklonio. Iz obrazloženja osporenog rješenja jasno proizlazi da je i Vrhovni sud opravdanost daljnje primjene mjere istražnog zatvora podnositeljici obrazložio težinom i naravi kaznenog djela pri čemu nije vidljivo da je razmatrao razloge koji se tiču javnog interesa, a koji, ne dovodeći u pitanju pretpostavku nedužnosti, odnose prevagu u odnosu na pravo na slobodu podnositeljice.

Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje kako je osporenim rješenjem podnositeljici povrijeđeno ustavno i konvencijsko pravo na slobodu, zajamčeno člankom 22. Ustava odnosno člankom 5. stavkom 1. točkom c) i stavkom 3. Konvencije.

7. Na kraju, Ustavni sud ističe da je svoju ustavnu zadaću obavio utvrđenjem da razlozi navedeni u osporenom rješenju ne pružaju dostatne osnove za ocjenu da je produljenje istražnog zatvora protiv podnositeljice opravdano i neophodno. Sukladno tome, postoji ustavna i konvencijska obveza da se ta opravdanost i neophodnost ispita u svjetlu načelnih pravnih stajališta izraženih u ovoj odluci.

Nije na Ustavnom sudu da dalje odlučuje o tome treba li podnositeljica ustavne tužbe biti puštena na slobodu ili ne treba odnosno, ukoliko treba biti puštena, hoće li to biti bez dodatnih mjera osiguranja njezine prisutnosti na suđenju ili je potrebno takvu mjeru/mjere odrediti, kao i koja bi to mjera/mjere trebala biti. Odlučivanje o tome u isključivoj je nadležnosti kaznenog suda, pri čemu Ustavni sud pridržava ovlast nadzora u pitanjima zaštite ljudskih prava. To znači da mjerodavne odluke nadležnog suda moraju biti donesene u svjetlu relevantnih okolnosti slučaja te uz uvažavanje pravnih stajališta izraženih u ovoj odluci Ustavnog suda.

8. Stoga, na temelju članaka 73. i 76. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02., 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), odlučeno je kao u izreci.

9. Odluka o objavi (točka IV. izreke) temelji se na članku 29. Ustavnog zakona.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
dr. sc. Miroslav Šeparović, v. r.